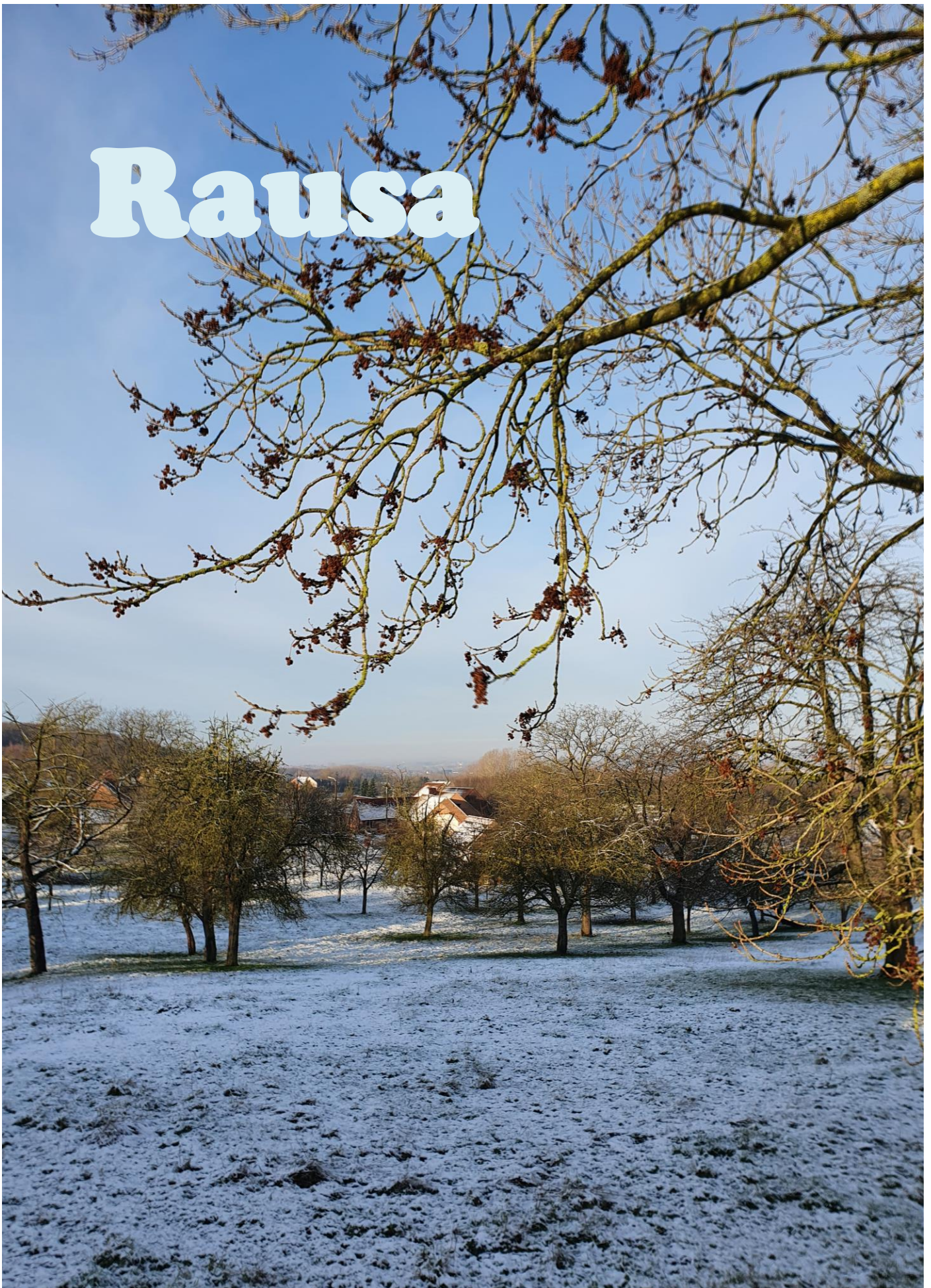

Rausa

**Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem
Verschijnt 6 maal per jaar. Negende jaargang nr. 6, december 2021**

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en Strij-
tem

Secretariaat en verant-
woordelijke uitgever:
Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit
nummer: Bart Caulier,
Willy De Smedt, Leo Van
Vreckem, Norbert Verbe-
stel, Jan De Mont, Gert De
Cock, Marc Muylaert

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel

Iedere auteur is verant-
woordelijk voor haar/zijn
bijdragen.

Je kan je gratis abonneren
op de digitale versie van
Rausa door een eenvoudig
bericht te sturen naar
erfgoed.rausa@gmail.com

Bankrelatie:
BE 97 8601 1557 2549

©
Zonder voorafgaande toestem-
ming van Erfgoed Rausa mag
niets uit deze uitgave worden
verveelvoudigd en/of openbaar
worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie of op welke
andere wijze dan ook.

om te beginnen...

Rausa verschijnt in februari, april, juni, augustus, sep-
tember en december in digitale versie en op aanvraag
in gedrukte versie. De digitale nummers zijn gratis.
Wie een gedrukte versie wil, kan zich **in december
2021 abonneren** voor de volgende jaargang. **In de
loop van het jaar worden geen nieuwe gedrukte
abonnementen genoteerd.**

Wie zelf artikels wil schrijven of beeldmateriaal wil be-
zorgen is hartelijk welkom. De bijdragen graag inleve-
ren een maand voor de datum van verschijnen.

Redactieadres:

Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760 Pamel,
rausa@skynet.be, 0473 11 25 00

Abonneeradres: erfgoed.rausa@gmail.com

Inhoud van dit nummer:

Blz. 2	Om te beginnen
Blz. 3	Sneeuwwoordenverhaal
Blz. 4	Terugblik
Blz. 5	Interview met Bart Van Loo, schrijver- verteller
Blz. 8	Voorstelling '(Roos)talig Erfgoed'
Blz. 9	As den drank zijt in de man
Blz. 11	Jan Lindemans door de ogen van zijn jongste telg.
Blz. 17	Rare jongens, die Bourgondiërs deel II
Blz. 19	Bravo!
Blz. 20	Rausakalender 2022

Op de voorpagina: 'Winter in de Berchemstraat' foto van
Leo Van Vreckem.

Sneeuwwoordenverhaal

Héél vaak komen ze niet ter sprake in de doordeweekse conversaties die ik voer, maar als het dan al eens sporadisch gebeurt, noem ik ze steevast Eskimo's, de oorspronkelijke bewoners van Groenland en Canada. Tot mijn scha en schande leerde ik vorige week dat het woord Eskimo 'rauwvleeseters' betekent en omdat het als beledigend wordt ervaren door de Groenlanders, in onbruik raakt ten gunste van Inuit, dat 'echte mens' betekent.

Nu we met zijn allen geacht worden 'woke' te zijn, is dit beslist een nieuwe smet op mijn povere blazoen. Voor wie de term nog niet mocht kennen, 'woke zijn' betekent zéér bewust zijn van wat er misgaat in de maatschappij, zoals bijvoorbeeld het probleem van de klimaatverandering of van minderheden die in het verleden belachelijk zijn gemaakt, zijn uitgesloten of zijn gediscrimineerd.

Maar laat ons bij de les blijven: die 'echte mensen' van de Inuit kennen in hun taal, het Inuktitut, tientallen verschillende woorden voor wat wij 'sneeuw' noemen. Met het ijzige, winterse en dus sneeuwrijke klimaat boven de poolcirkel lijkt dat logisch. Het is dan ook een these die al heel wat jaren verkondigd wordt, en toch ... is het een mythe. Net zo goed als de dwaling dat woestijnvolkeren een buitenissig lange lijst aan woorden hebben om zand in al zijn vormen, texturen en kleuren te benoemen. De misvatting is zelfs zo hardnekkig dat ze een eigen term kreeg: het 'sneeuwwoordenverhaal'.

Heel misschien is er één spreekwoordelijke uitzondering op de regel: het gematigd maritiem klimaat in onze contreien lijkt – zeker met de recente natte seizoenen – in Vlaanderen tot een waslijst aan woorden voor 'regen' te zorgen, al naargelang de snelheid waarmee de pluviometers gevuld worden: het giet, het gutst, het druilt, het miezert, het motregent, het plenst, het stortregent, het hoost, het U mag de lijst naar believen nog wat verder aanvullen.

Sinds kort wil ik nog een tweede uitzondering op de mythe van het 'sneeuwwoordenverhaal' toevoegen! Na de festiviteiten voor de tiende verjaardag van Erfgoed Rausa hebben ook wij echt wel nood aan een

sneeuwlawine van woorden om het fijne gevoel te beschrijven dat we aan deze 'feestweek' overhouden. Het was 'volle bak', met een enthousiast publiek dat massaal op de afspraak was. Het was beklijvend, leerrijk, geestig en ludiek, meeslepend, indrukwekkend, machtig. En dat is nog maar een kleine bloemlezing uit de vele lovende reacties die we van jullie, dankbaar erfgoedpubliek, mochten ontvangen.

Wat doet een gelukkige en fiere jarige dan na een geslaagd verjaardagsfeest, behalve de afwas en het opkuisen van de feestzaal? Dronken van geluk, maar een kater er uit zweten, dat hoefden we niet. Op onze lauweren rusten al evenmin. Uw fijne reacties motiveren en stimuleren de hele Rausaploeg om op het elan verder te gaan. U mag zich dus nog aan heel wat boeiende erfgoedactiviteiten verwachten in de toekomst. Dit is er alvast eentje van: het zesde en alweer laatste nummer van de 2021-jaargang van het erfgoedtijdschrift 'Rausa'.

Veel leesplezier!
Bart Caulier

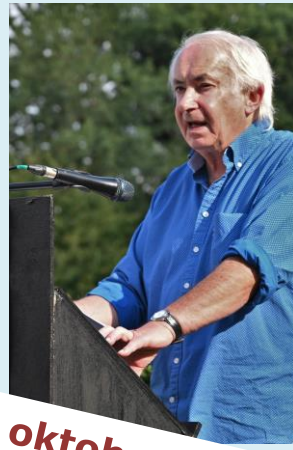
Foto: Norbert Verbestel

Terugblik op tien jaar Rausa

We hadden een pak energie opgespaard tijdens de 'beloken' covid-periode. Al die samengebalde creativiteit mochten we dan de voorbije jubileummaand op de wereld loslaten. Onze activiteiten stroomden als een warme golf door de herfstige kalender. De vele fijne reacties die we kregen van de aanwezigen, kleven we in het gulden boek van ons virtueel geheugen. De mensen die het niet konden meemaken, bieden we graag een grabbel uit ons beeldverslag...

12 september, de aanloop: de Open Monumentendag

Foto's OMD: Gert De Cock

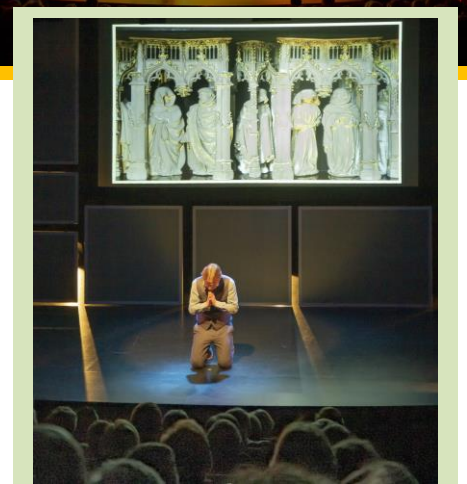
10 Jaar ERFGOED RAUSA

2021

2 tot 9 oktober: tentoonstelling

5 oktober: een weergaloze Bart Van Loo

Bart Van Loo, schrijver-verteller

Op de 10de verjaardag van Erfgoed Rausa verwelkomden we Bart Van Loo in GC Het Koetshuis. Met zijn boek 'De Bourgondiërs' schreef hij een bestseller, de daaraan gekoppelde podcast is één van de best beluisterde ooit en nu bewerkte hij dit 'oerverhaal' tot beklijvend verteltheater.

Ook bij Erfgoed Rausa doen we ons stinkende best om boeiende, prikkelende verhalen uit het Roosdaalse verleden te brengen. Een internationaal publiek met de omvang en allure van dat van Bart Van Loo, daar kunnen we helaas maar van dromen. Heel wat opsteken van deze rasschrijver en -verteller, dat willen we dan ook gewis. Vóór hij het podium opstapte voor een sprankelende voorstelling, legden we ons oor bij hem te luisteren.

Het gesprek startten we in de foyer, aan de gedenkplaat gewijd aan de Engelse kapitein Alexander Cavalié Mercer, die – in afwachting van de strijd tegen Napoleon in Waterloo – in 1815 een tijdlang met zijn troepen in Strijtem verbleef, en in die periode het dorp en de regio uitgebreid beschreef. Dankzij zulke geschiedschrijvers beschikken erfgoedvorsers over waardevolle informatie; zoals ook Bart Van Loo het werk van *chroniqueurs* als Jean Froissart en Filips van Komen uitploos.

"Er waren toen nog geen onafhankelijke persorganen. Die kroniekschrijvers werden betaald door de Bourgondiërs. Je moet hun verhalen dan ook altijd met een korrel zout nemen. Wiens brood men eet, diens woord men spreekt. Als Filips de Goede in 1430 trouwt in Brugge, dan schrijft één van die chroniqueurs dat er honderdduizend mensen zijn. Dat is ongetwijfeld een Trumpi aanse 'de grootste inauguratie ooit'-overdrijving, en dan zeg ik dat ook."

Andere informatie kan dan weer met een gerust hart overgenomen worden.

"Wanneer bijvoorbeeld Filips van Komen, in dienst van Karel De Stoute, overloopt naar diens aartsvijand Lodewijk XI, en dan toch, als in een sprookje, positieve zaken schrijft over Filips de Goede, dan weet je dat dat tijdperk iets bijzonders moet geweest zijn. Wat je ook gewoon kunt gebruiken, zijn de fantastische anekdotische details. Als er 200 eekhoorntjes zijn verwerkt in de nerts-mantel van Margaretha van Male bij de begrafenis van haar vader Lodewijk van Male, of als Filips de Stoute zich voor zijn trouw besprenkelt met viooltjesparfum, dan zitten daar geen politieke elementen in. Ik snap trouwens niet waarom men dat niet meer doet, die details vermelden. Ik ben een heel groot voorstander van die kleine anekdotiek, zolang je die maar verbindt aan het grote verhaal."

Ondertussen namen we plaats in het glazen foyer-gedeelte, met uitzicht op de Strijtemse kerktoren. Het verhaal van pastoor Cuylics, de buitengewone kerktoren, het geraamte in de kerk en de link met het Daensisme beroert Bart Van Loo:

"Dat is wat ik u als erfgoedvereniging of lokaal historicus adviseer: vertrek vanuit die kleine anekdotiek, en plooi dat open naar interregionale geschiedenis. Zo moeten we ook geschiedenis geven in de lagere school: met de kinderen naar de Strijtemse kerk gaan, en van daaruit kan je heel het Daensisme uitleggen. Waarom zou je beginnen het socialisme in de 19de eeuw uit te leggen? Neen, begin hier, bij de stenen van de kerk. Gooi de kennis en de vertelkunde samen, en kinderen gaan heel hun leven aan die histories denken. Die mix van kleine en grote geschiedenis, daar draait het om volgens mij. Dan kun je iets vertellen waarvan mensen zeggen: dat gaat over ons, over mij, dat prikkelt mij!"

Maar terug naar de oorspronkelijke vraag: de kronieken zijn zeker niet de enige bron van informatie. Er is meer ... veel meer, zelfs heel wat onontgonnen materiaal dat op gefascineerde onderzoekers wacht.

"Een primaire bron, naast de kronieken, zijn de stadsrekeningen of de hertogelijke boekhouding. Zo ontdekte ik, voor het nieuwe boek waar ik nu mee bezig ben, dat in 1431 de stad Mechelen een Bourgondische boodschapper betaalde voor de boodschap dat 'de maagd is gevangen'. Jawel, Jeanne D'Arc is door de Bourgondiërs gevangen genomen.

In Rijsel bevinden zich de Bourgondische archieven, hectometers archief, nog niet allemaal omgeploegd, toch niet in detail. Daar zitten ongetwijfeld nog toffe dingen in. Misschien nog iets onbekends over Van Eyck, wie weet, maar wie gaat dat allemaal lezen?

De naam Van Eyck biedt de perfecte aanleiding om een bruggetje te maken naar Roosdaal: Joos Vijd, de opdrachtgever van het Lam Gods, was heer van Pamel en Ledeborg, en had hier zijn kasteel.

"Ik reisde in het spoor van Joos Vijd naar Beveren, en ontdekte dat het Lam Gods werd betaald dankzij Beverse turf. Dat hij hier in Roosdaal ook aanwezig was, wist ik echter niet. Nu ja, die man was een miljardair, die had – ook in Gent – heel veel immobiliën."

Massa's archiefmateriaal verwerken, is dus de boodschap. Is er als schrijver dan niet de verleiding om een eigen invulling toe te voegen bij het 'vertellen' ervan?

"In het boek heb ik echt geprobeerd om zo dicht mogelijk tegen de wetenschappelijke waarheid, die natuurlijk nooit bestaat, te blijven. Binnen tien jaar vinden ze wellicht ergens nieuwe archieven, en moet er een zin van mij aangepast worden, maar zo is dat.

In de podcast is dat anders, dat is dan ook een ander medium. Ik lieg niet, maar ik ben daar toch meer de verteller. Het maakt de podcast toegankelijker; het boek is iets stevigere kost.

Ik ben dus verteller-schrijver. Hier (tikt rechts op de schouder, nvdr) zit een nerd die altijd meekijkt, en hier (raakt linkerschouder aan, nvdr) zit een Middeleeuwse verteller die van dorp naar dorp trekt. Misschien zijn het die twee die er samen voor gezorgd hebben dat dit boek zo een breed publiek bereikt."

U bent helemaal niet aan uw proefstuk toe: na eerdere gedurfde projecten, dit huzarenstukje! Kon u vermoeden dat dit een doorslaand succes zou worden?

"Eerdere boeken, over de geschiedenis van Frankrijk, of duizend bladzijden over de Franse literatuur, ... hadden eigenlijk nooit voor de hand liggende onderwerpen, toch niet als je er je kost mee wil verdienen. Neem nu mijn boek over het Franse chanson. Achteraf bleek dat Vlaanderen er gek van is, en zegt iedereen 'ja, natuurlijk moest dat er komen', maar waarom bestond dat dan nog niet?"

Dit is mijn achtste boek. Ik heb ondertussen een soort métier opgebouwd, en met het boek over Napoleon leerde ik om echte geschiedenisboeken te schrijven.

Napoleon, dat was geen totale onbekende voor de mensen. Joe Dassin en Aznavour die kenden ze zeker. Maar een boek over Filips de Stoute? 'Wie was dat?', vroegen de mensen om me heen zich af, 'waar ben jij nu mee bezig?'. Het is dan ook de grootste gok van mijn leven geweest, om drie, vier jaar aan het boek over de Bourgondiërs te werken. Godzijdank heb ik Wim Blockmans (historicus en voormalig hoogleraar middeleeuwse geschiedenis, nvdr) gevraagd, die me genereus hielp. We hebben veel mails uitgewisseld; hij heeft alles met een rode balpen nagelezen en me voor flaters behoed."

Nu u Napoleon aankaart: onlangs ontstond in Rouen heel wat protest tegen het voorstel van de burgemeester om diens standbeeld van de sokkel te halen, en – o ironie – te verplaatsen naar een eilandje. De vrijgekomen plaats zou ingevuld worden door de beeltenis van een importante vrouw. En ook in ons land staan de protesten tegen de standbeelden van Leopold II nog vers in het geheugen.

"Al was dat niet het plan, ik heb een redelijk kritisch – sommigen noemden het een vilain - boek over Napoleon geschreven: tot 1804 ben ik fan van de man, maar vanaf dan loopt het fout en ben ik ook kritisch in mijn boek. Bij Napoleon nam ik die kritische positie in, omdat Napoleon zelf de revolutie en de idee van 'vrijheid, gelijkheid, broederschap' claimde, en ik die waarden aan zijn daden wou toetsen. Zo is Napoleon vrouwonvriendelijk, tot en met, maar ook bij ons duurde het tot 1947 vooraleer vrouwen konden stemmen. Die complexiteit en subtiliteit mogen we niet uit het oog verliezen. Ik was trouwens op Sint-Helena, toen er sprake was dat 'alles van Napoleon weg moet'. Even daarna zat ik, rond dit thema, in het VRT-programma 'De Zevende dag'. Ik, die een kritisch boek had geschreven over Napoleon, zat hem ineens te verdedigen.

Waar je mee moet oppassen, is de roep om zuiverheid. Dat kan heel gevaarlijk zijn. In de Franse revolutie was op de duur niemand nog zuiver, en diegene die hardst om zuiverheid riepen, zoals Robespierre, belandden zelf onder de guillotine.

Tegelijk is het een hele legitieme vraag, en begrijp ik de burgemeester van Rouen wel. Onze straatnamen, die verwijzen bijna nooit naar vrouwen. Dat is natuurlijk aberrant! Misschien moet ook Erfgoed Rausa een werkgroep maken: welke vrouwen zijn belangrijk geweest in de geschiedenis van Roosdaal, en waarom? (*)

Even complex is de discussie rond Leopold II. Neen, niet alle standbeelden moeten weg, maar misschien moeten het er niet zo veel zijn. Plaats ook een bordje bij de beelden met de tekst 'dit is Leopold II, in wiens tijdperk we onze kolonie Congo veroverden en onder wie er heel wat misdaden werden begaan' en voeg er ook aan toe 'misdaden begaan door mensen zoals u en ik.'

Stellen dat Leopold II het ultieme kwaad was, is te makkelijk. Ja, hij heeft bloed aan zijn handen: ook al is hij er nooit geweest, ze hebben hem toch gebriefd en hij greep niet in. Maar ginder waren het onze voorouders, misschien iemand van uw familie, die dit deed.

Dé vraag is, wat zou ik gedaan hebben, geboren in 1887, geen werk vindend, de boot naar Congo nemend en daar baas van een

of ander plantage wordend? Dat is een héél complexe vraag over een complex verhaal! Kortom, het zijn boeiende discussies, maar laat ons een stap achteruitzetten, adem halen, nadenken en dan pas discussiëren."

Er volgt binnenkort dus geen boek over een 'grande dame' uit onze geschiedenis?

Neen, ik ben nu bezig met het boek 'In de sporen van de Bourgondiërs', waarvan in het Nieuwsblad al stukken werden geplaatst. In begin dacht ik dit even snel te doen, maar het is uit zijn voegen gebarsten. Dat is dan mijn bijdrage aan een stuk vaderlandse, en tegelijk Europese, geschiedenis.

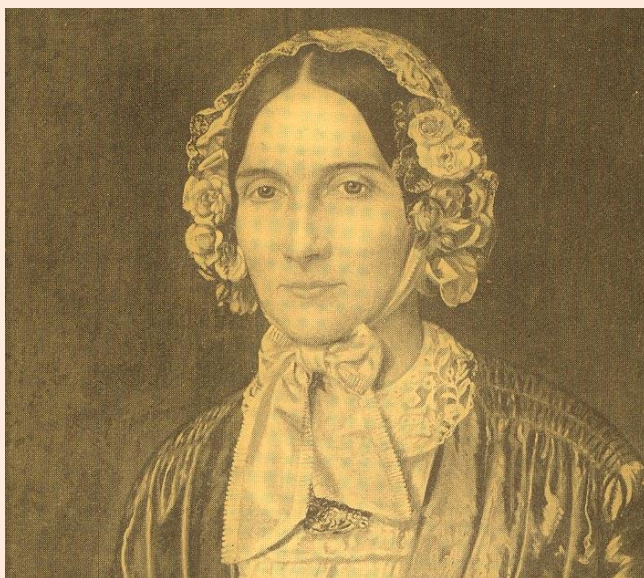
Ik ga trouwens een lang dankwoord hebben bij mijn nieuw boek, omdat heel wat plaatselijke geschiedkundigen hiervoor met mij op stap gaan door de 14de en 15de -eeuwse versie van hun stad. Heel fascinerend! Ik ben heel dankbaar dat jullie, heemkundigen, er zijn!

En na de theatertournee en het nieuwe boek ga ik rustig op adem komen. Laat anderen zich nu maar eens roeren!

Bart Caulier

(*) Misschien moeten wij eens werk maken van de suggestie van Bart Van Loo. In Roosdaal is immers geen enkele straat vernoemd naar een vrouw (de 'Moeder Gods' niet meegerekend).

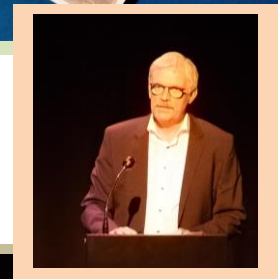
Zou Barbara-Henriette Lindemans (1812-1895), oprichtster en directrice van het meisjesspensionaat geen goede keuze zijn?

Voorstelling jubileumboek (Roos)talig Erfgoed

De voorstelling van onze nieuwste publicatie mag zeker ook een 'knaller' genoemd worden! Het was een feestelijke aanschakeling van boeiende, verrassende, en plezierige tafereel. In een meeslepemde presentatie van Mieke Evenepoel, kwamen achtereenvolgens een erudiete en tegelijk geestige Lode Pletinckx, een tevreden voorzitter Bart Caulier en een lovende Burgemeester Wim Goossens aan het woord en Emile Ringoot ontfutselde auteur Walter Evenepoel het ontstaansverhaal van het boek...

Marc Muylaert en Carine Minner zorgden voor de humoristische toets, Joris Jacobs en Gert Van Snick ontroerden met enkele zeer gesmaakte dialectliederen van Rufijn De Decker...

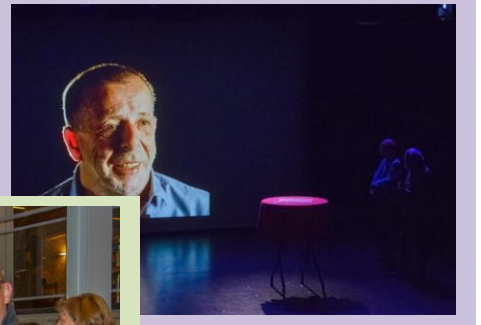

Er waren de prachtige oude foto's die levensgroot werden geprojecteerd en het intieme poëtische moment met Ivo Van Strijtem. Dirk Evenepoel animeerde een hilarische dialectquiz. En dan was er ook nog de gezellige receptie achteraf.

Er werd menig glas geheven en vrolijk nagepraat in alle variaties van de Roosdaalse dialecten.

De stormloop op het boek leidde ertoe dat meteen de volledige uitgave de deur uit was. Wij willen de Rausalezers het plezante intermezzo niet onthouden dat Marc en Carine ten beste gaven.

As den drank zitj in de man...

Miel van Jef van René van Sizzendokus is zijn krant aan het lezen als zijn vrouw, Marie van de witten van Fong de vos de kelder komt uitgestormd met een lege fles jenever in haar hand.

Marie: Miel, godverdoemme, gé'tj weer on de zjeneivel gezeet'n!

Miel: Mo, Marie, 'k emme 'k ik nie on de zjeneivel gezeet'n, ik ben mèn gazet on 't leez'n. Ie ze, 't gaut meiren vriez'n dat ouès op de pispot gaut staun. Lees mo! ...hik...

Marie: 'k Moenne 'k ik van gieèn ouès weet'n, lot'j staun van ne pispot, gé'tj on de zjeneivel gezeet'n of paasde da 'k het nie weet?

Gé'tj op 'n ank in de kèjler zitten gossel'n da 't nie skoeën es. Ik paas'n verdoemme da 't er wauter in de kejler stond en da'k de pompiers moest bell'n vé em komme leig te poempen. Mèn skotelvorre en mènneen dwouèl stinken nog no 'n alkool. Ieze, rikt mo ne kieë.

Miel: Mo Marie, ik emmekik nie aun de zjeneivel gezeet'n... hik.. Gouè ètj 't er maskien aun gezeet'n en ge wilt'j et op mouè steken da ze grat leig es! Es't da maskien?... hik...

Marie: Op a steken? Zè je na gieëlegans op aë kop geval'n! 'k Em wel gezien oe da g' on de toot van de fles stond te zabber'n. De zjeneivel droop a kinne af, pesies e klein kindj da van een fles lemmenaad drinkt. En aske van de toot nie drinkt gittje a gelas zoeë boezjevool da g'er moetj van sloeber'n. 'k Em et tot ie boven goeërd! Paasde na toch da mèn oeëgen en oeërn'n op mè gat ston?

Miel: Marie, gouè ziet spoeëken! ... hik... ik em nie van de zjeneivel gedroenken!

Marie: Ge doetj!

Miel: 'k en doen!

Marie: Gé'tj 't er wèl aun gezeet'n!

Miel: Mo 'k en doen!

Marie: Ge doetj!

Miel: Mo 'n doet!

Marie: Toet!

Miel: 't Es na gelouèk. G'otj mo achter een ander fles!

Marie: Ba 'k een za!

Miel: Ge doetj!...hik... G'otj gouè achter een ander fles, a kinne ze goed in de winkel, 't kan zijn da ge afslag krouègt as vaste kalant.

Of paasde ...hik... da `k et nie weet da ge achter `t gat on de fles zitj! Gister`n was dè fles nog vé drouè kaut vol en van de mèrget was ze a mieër as déltj leig. En volges mouè moet er in ...hik... roeë kieëlen gieëne zjeneivel gedaun wer`n, of mokte maskien a temperken mé zjeneivel ...hik...?

Of anders moe je ne kieë goe loengken: maskien is `t er e gat van onder in de fles. Da kan oeëk zijn. Z`emmen in `t fabriek de toot van de fles vanonder gestoken.

Marie: Ik achter `t gat on de zjeneivel? Zè je gouè na grat zot gewer`n. `k Vergezzel al van azze `k er nog mo on riek. Mèn aur op mèn ermen komt recht azze `k er op paas dat `t er zjeneiver in dè fles zitj en gieën wauter.

Miel: Wauter da`s vé de ...hik.. koeien. En do bouè onze Lieven Ieër veranderd`n toch oeëk `t wauter in wouèn. Ik ben nog altouèd ne kristelèkke mensj dus ik volg nog altouèd zè gebod: "de dorstigen laven is een werk van barmhartigheid...!" Ik lees elken auvet ne ...hik... vedrons, ne weeskegroet en een akte van bera. En do bouè ge zitj ieër ster-ven van dest as van oenger!

Marie: Miel ge zètj zat!

Miel: Ikke zat? Wie zeit da `k ik ie gieënen ippo aun doen ben?

Marie: Nen ippo? Gétj allensj gieëne sooëker in a bloed, allieën alcool! Ge zètj zat! Gétj den hik en g`akkelt van zatteghèt!

Miel: Zat? Akkeln`n? Ik? Den hik? Ik? `k Een doen zè masken. `k Ston ie a zoeë nichter as nen ieëste kommienekant! En den hik emm`k oemda `k on `t groeien ben. En ik akkel een bétjn`n oemda da plak van mèn valske tan`n een bétjn`n te groeët es.

Marie: Miel ge zètj zat! Op aë averdoem groetje nemieë, allieën krimpen kindje nog.

Ge zètj zjst dezelfde`n as alen Gist, douèn`n kan z`oeëk achterover kappen da`t skandouleg es.

Miel: Mau n` doet è `n doet!

Marie: Toet zè manneken! En do bouè ge moetj nie liegen, d`er staut e zwèt krooës op a veeroeët! Sevves krouègde nog ne zjeneivelnees.

Miel: Ne roeën nees es een tieëken van gezondèt!" En legt a and ne kieë op aën ouègen kop: a noenkel Dour`n, douënen liep oeëk mieër zat as nichter rond.

Marie: Mè noenkel Dour`n? Douënen was aungetraat en aungetraat is aungeskeetn`n. Och, toe `t es gin avans da`k mé a voesj klap, `t es allemou zattepraut, slopt a roes mo ooët.

Miel: Marie, lotj mè gerest da`k mèn gazet kan leez`n en mè krooëswoordrodsjel kan invull`n.

Marie: `k Zal a gerest laut`n. En aaft a gazet recht vé a krooëswoordrodsjel in te viln`n en nie `t onderste boven of ze geven plosjelèk nog mieër onweer!

Miel: Ma-Ma-Marie wéttje gouè da? Drouè van boven no beneeën, oe noemen ze dat oeëk weer?...

Marie: Vertikaul.

Miel: Zjist ja, vertikaul, alkoholissen drank, een woord van zeven letters, en `t begintj mee een j?

Marie: Begintj het mé een J? Jauk, tein weetek da!

Miel: Zeg et tein!

Marie: Awel, `k zal `t a zeggen: Jan mèn kloeëten!

Marc Muylaert

Vanaf nu is elke eerste zaterdag van de maand GENEALOGIEDAG!

Indien het virus geen roet in het eten gooit, houden we bij Erfgoed Rausa elke eerste zaterdag van de maand tussen 9 en 12 uur de erfgoedkelder open voor iedereen die opzoekwerk wil komen doen in onze bibliotheek. Vanaf nu zal Günther De Mel ook paraat staan om iedereen die digitaal of `met de hand` aan haar/zijn stamboom wil werken, met raad en daad bijstaan. Je zal er met de andere stamboomklimmers ook gemoedelijk kunnen een praatje slaan en ideeën uitwisselen. Een unieke gelegenheid, zowel voor de bedreven vorder als voor de beginnende familiekundige.

Jan Lindemans, door de ogen van zijn jongste telg

We zijn heel dankbaar voor de vele mensen die Rausa een warm hart toedragen. Wie dat zeker doet, is mevrouw Constanca Lindemans. Die genegenheid voor geschiedvorsching erfde ze stellig van haar vader Jan Lindemans, dé gerenommeerde geschiedkundige die de weg plaveide rond toponymie, familiekunde en het parochiaal verleden van West-Brabant, een pionier in ons taalgebied. Ruim voldoende reden voor een fijn gesprek dus!

Mevrouw Lindemans ontvangt ons in de stactige woonst op de Ledebergse Dries, waar de wortels liggen van het geslacht der onderwijzers Lindemans. In 1713 kreeg Dilbenaar Pieter Lindemans van de Ledebergse baron het 'exclusieve recht tot onderwijzen in de prochie Pamel'. Drie generaties later, begin 19de eeuw, beheerde de familie nog steeds de flink gegroeide school. Jan-Baptist leidde met de steun van zijn zus Thérèse het jongenspensionaat. Zus Barbara-Henriette stampte samen met de derde zus Catharina het meisjesspensionaat uit de grond. Broer Pieter-Antoon – grootvader van Jan Lindemans – kwam dan weer aan het hoofd van de Opwijkse school te staan.

"Mijn overgrootvader, Pierre-Antoine, werd door zijn broer Jan-Baptist naar de kostschool in Opwijk gestuurd om daar een kijkje te gaan nemen: de eigenaar, Arnaut Van Bever, had één dochter Joanna, maar geen opvolger. Pieter-Antoon veroverde het hart van Joanna, en aangezien een vrouw aan het hoofd van een jongensschool echt niet kon in die tijd, kwam het goed uit dat ze er Pieter-Antoon als nieuwe jonge directeur konden aanstellen. Dat was toch merkwaardig: op een bepaald moment waren twee broers en één zus allen schoolhoofd".

Als kleinzoon van Pieter-Antoon was Jan Lindemans geboren en getogen in Opwijk. Toch is de connectie met Pamel altijd blijven bestaan!

"Barbara-Hendrica huwde met Joost-Gorik Borginon. Hun zoon, Gustaaf, hier de 'kleine doctoor' genoemd, erfde de gebouwen van het jongenspensionaat en moderniseerde die in Jugendstil tot zijn woning. Mijn vader en zijn broers waren zeer nauw bevriend met Jan en Joost, de zonen van Gustaaf. Ze hadden dezelfde leeftijd, speelden in vakanties hier samen op de Dries. Later wandelden ze samen in de streek."

Maar er is nog een link, vult mevrouw Lindemans aan bij het uitschenken van de koffie: *"De kleinzoon van Gustaaf werd in 1957 mijn man."* Ze wijst naar een geschilderd portret naast de imposante haard: *"Dat is het portret van mijn schoonmoeder Julie Borginon, een prachtige vrouw, ook nog op hogere leeftijd. Die trekken, daar spreekt adel uit! De schilder Gustaaf van de Woestijne, broer van de dichter Karel, had zelf gevraagd haar te mogen schilderen."*

Aan de Ledebergse haardstede van mevrouw Lindemans verplaatsen we ons in gedachten naar het Opwijk van 1888, het geboortjaar van Jan Lindemans. De jonge knaap volgde uiteraard les in de kostschool die grootvader Pieter-Antoon oprichtte en geleid werd door Jan's vader Alouis. Voor zijn humaniora trok hij naar het Klein-Seminarie in Mechelen en vervolgens naar de Leuvense universiteit waar hij in 1911 Doctor in de Germaanse Filologie werd.

"Mijn vader was de trots van zijn ouders: de verstandigste, de meest geïnteresseerde. Na zijn studies keert hij terug naar het pensionaat van zijn vader in Opwijk. Die privaatscholen waren een soort familiebedrijf. Iedereen kreeg daar zijn taak."

Mijn vader was dan ook voorbestemd om er les te geven, in geschiedenis, literatuur en talen. Zijn broer, mijn nonkel Paul, was landbouwingenieur en hij gaf er ook les. Aan het pensionaat was dan ook een hoeve verbonden. Hier in het pensionaat op de Dries, waar nu de garage staat, waren trouwens ook stallen."

Zowel het Ministerie van Landbouw als dat van Onderwijs oefenden toezicht uit op de Opwijkse Lindemans-school, en bepaalden er de toekomst van.

"In overleg met beide ministeries werd de school, die als private instelling moeilijk kon optornen tegen de nieuwe katholieke scholen, in 1920 gesloten. De directeur-generaal van het Ministerie, Meneer De Vuyst, had toen plannen om in het Brusselse een landbouwschool voor vrouwen op te richten: de eenvoudige boerendochters moesten wat beschaving, hygiëne en methodiek bijgebracht worden. Omdat hij ondertussen mijn vader had leren kennen als begaafde jonge man, vroeg hij hem om die nieuwe school op te richten. Er waren echter twee voorwaarden verbonden aan dit aanbod! Mijn vader diende een studiereis te maken naar de Verenigde Staten, en moest gehuwd zijn, want als man kon hij niet aan het hoofd staan van een meisjesschool. Gelukkig kende hij mijn moeder toen al, Maria Van Nuffel, de dochter van een industriële steenbakker uit Boom. In augustus 1920 trouwden ze, in oktober opende de school in Laken."

Een warme thuis in Laken: domein Ossegem

Het riante kasteeldomein met orangerie, bijgebouwen, vijvers en weilanden - ooit eigendom van Leopold II, waar later Atomium en Heizelpaleizen verrezen - kreeg een nieuwe bestemming:

"Op het terrein werd een modelhoeve gebouwd, een hele resem klaslokalen en omdat praktisch iedereen op internaat bleef, werden in het kasteel individuele kamers ingericht en een groot gebouw met slaapkamers opgetrokken. Mijn vader richtte die school naar zijn visie in: op familiale basis, alles samen doend: lessen volgen, koken, op de hoeve werken.

Ook een directeurswoning werd gebouwd voor ons gezin. Mijn vader gaf haar de naam 'In de Bloeyende Linde'."

*'De Bloeyende Linde',
geschilderd door Luc De Decker.*

Mevrouw Lindemans loopt de kamer uit op zoek naar het herdenkingsboek voor het 100-jarig huwelijksjubileum van haar ouders. Op de voorpagina prijkt de directeurswoning, geschilderd door de Ninoofse kunstschilder Luc De Decker. De aanblik doet mevrouw Lindemans mijmeren over haar prachtige jeugd. Ze haalt haar vroegste en plezierigste heugenis aan haar vader op:

"'s Morgens kwam hij op zijn gemak naar beneden, rond 8 uur, meestal zingend, vaak met sigaar. Als het huis naar sigaren rook, dan wisten we dat papa al op was. 's Zondags droeg hij een jacquet: streepjesbroek, pandjesjas en grote zilverkleurige das.

Op schooldagen deed hij na het ontbijt de ronde van het hele instituut. Hij wachtte tot ik helemaal opgedoft was door het kindermisje, en aan zijn hand mocht ik dan meetrippelen. In alle klassen, naar de boerderij en de velden of de boomgaard. Hij kende alle bloemen, alle fruitsoorten, wist wanneer er geplukt of gesnoeid moest worden. Ongelooflijk!

Mijn ouders waren koning en koningin op een prachtig domein. En wij, de kinderen, genoten mee. Tijdens de vakanties was het kasteel leeg, dat was voor ons een paradijs op aarde. Mijn broers pikten de sleutels uit vaders kastje, zodat we overal binnen konden spelen.

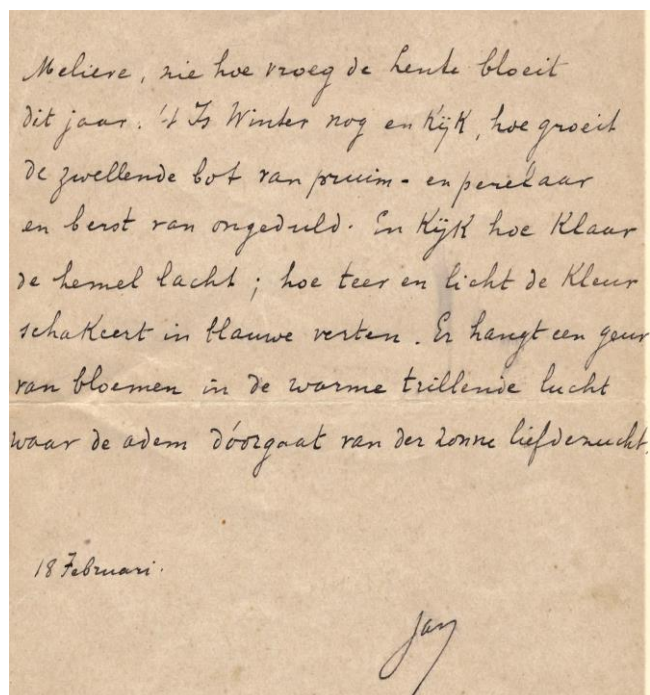
Of we trokken naar de boerderij: speelden op de hooizolder, klommen in de bomen, zaten aan het rijpe fruit (wat niet mocht van vader). Als de serre met de druiven niet op slot was, plukten we druiven. Of vuurtje stoken, wat leidde tot ernstige vermaning van mijn moeder!

Als mijn oudere broers hun kleine zusje een blok aan het been vonden en ik met hen niet mee mocht op hun rooftochten, raakte ik wel eens 'uitgespeeld' met mijn - simpel - speelgoed: blokken, puzzels, een pop en wiegje, dat was alles. Omdat mama altijd in de keuken of aan de naaimachine bezig was, liep ik naar papa's bureau. Ik vleide me dan tegen zijn schouder, leunend op zijn grote bureaustoel, en zag hem héél methodisch bezig met zijn gele, blauwe en roze volgeschreven fiches.

'Awel manneke, wat is er?' vroeg hij dan steevast, 'weet ge niet wat doen? Ik zal u eens een schone boek geven!' Hij pakte een dik boek uit de reeks 'Histoire du Monde' van de boekenplank. Ik mocht aan de overkant van zijn bureau gaan zitten, maar was nog zo klein dat hij twee dikke encyclopedieën op de stoel moest leggen. Zo werd ik ingewijd in de wondere wereld van de piramiden, de indianen en de totempalen, de Afrikaanse hutten, Dat was fantastisch! Ook al kon ik de Franse tekst niet lezen, ik kon uren naar de plaatjes kijken."

Het illustreert hoe Jan Lindemans bij de opvoeding van zijn kroost het leerrijke aan het aangename paarde. Ook zijn liefde voor taal deelde hij graag. In zijn jonge jaren dichtte Jan Lindemans veel. Heel wat gedichten werden op toon gezet door dé Vlaamse componisten van die tijd: Arthur Meulemans, August De Boeck, Emiel Hullebroeck, 'In zijn studententijd was hij onder meer bevriend met Ernest Claes, met wie hij een Kamer van Retorijken oprichtte. Mijn vader las gedichten voor, Claes was 'De Witte' aan het schrijven en las daar uit voor. Je ziet van hier hoe plezant die mannen dat vonden, dat clubje.'

Mevrouw Lindemans haalt behoedzaam een in plastic gewikkeld blaadje boven. In een fijn handschrift pende Jan Lindemans een gedichtje neer voor de verjaardag van zijn aanstaande vrouw:

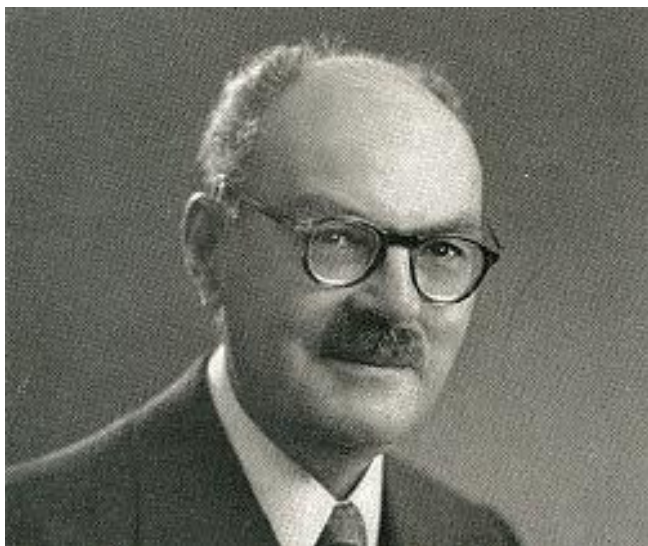
Zijn gevoel voor taal, én voor humor, deelt hij later eveneens met zijn kinderen. Een mooie illustratie daarvan zijn de anagrammen die hij hen voorlegt:

"Hij schreef een persoonsnaam op papier, waarvan de letters het anagram van een beroep waren. Dat moesten wij proberen raden. 'Norbert Schuwke', bijvoorbeeld, had dan als beroep 'brouwersknecht'. Dat was echt geestig!"

Wetenschappelijk baanbreker

Ook en vooral was Jan Lindemans op wetenschappelijk vlak een baanbreker. In 1911 richtte hij het regionale tijdschrift 'Eigen Schoon' - gewijd aan de lokale geschiedenis, de oudheidkunde, de volkskunde en de taalkunde van West-Brabant - op, waarvan hij tegelijk bestuurder, beheerder en hoofdredacteur was. Hij was jarenlang de drijvende kracht achter de door hem opgerichte heemkundekring 'Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Vlaams-Brabant'. Zijn bibliografie telt 800 titels, met thema's uit de naamkunde, lokale geschiedenis, oudheidkunde, dialectiek en volkskunde. In veel ervan komt ons dorp prominent naar voor, met onder meer zijn topografische monografie over Borchtlombeek. Wanneer hij benamingen van planten of toponiemen besprak, dan kun je er ook van op aan dat er bij vermeld stond 'In Pamel wordt dat zus of zo genoemd'.

Zijn wetenschappelijk werk kwam tot stand naast zijn beroepsbezigheden - tot zijn pensioen in 1953 - als directeur en docent.

"Dankzij het werk van mijn ouders kreeg de school een internationale uitstraling. Ook al kon hij zich opwinden in de vele ministeriële richtlijnen die vloekten met het buitengewone, familiale karakter van zijn onderwijsmethodiek, zijn werkwijze werd later overgenomen door veel landen. Door die brede weerklank kwamen er ook veel buitenlandse leerlingen, vooral uit het Oostblok. Mijn moeder trok zich de meisjes, die zo ver van huis waren, aan. Dat werden vriendinnen die bij haar op koffieklets kwamen. Interessant gezelschap voor haar, want zo hoorde ze van alles over het leven ginder.

Mijn man en ik namen ooit deel aan een medisch congres in Polen. Tijdens het diner kwam mijn vaders school ter sprake. Ik noemde enkele namen van Poolse leerlingen; dat bleken prinsessen, meisjes uit de hoogste adel, te zijn."

"Nadat hij de ronde van de school gedaan had, en ook de administratie er op zat, kwam hij naar huis, en begon dan, na een siësta en kruiswoordraadsels uit de krant opgelost te hebben, aan wat hij het liefst deed: zijn wetenschappelijk werk.

Hij was niet praktisch aangelegd - ik geloof niet dat hij een ei kon bakken, voor het typewerk op school had hij een lerares die hem ondersteunde, en moeder moest het kleine potlood in zijn borstzak voor hem bij-slijpen - maar hij had een geweldige wetenschap in zijn hoofd. Hij sprak vele talen: Engels, Frans, Duits, maar had - omwille van zijn wetenschappelijk werk - ook noties van Deens, Zweeds en Noors.

Hij was de eerste in dit taalgebied die zich bezig hield met (plaats-)naamkunde, en dus trok hij er zelf op uit, naar gemeente - en

stadsarchieven om kennis te vergaren. Mijn vader kreeg ook heel veel bezoekers die zijn wijsheid consulteerden. Ik herinner me Nederlandse professoren, waaronder Pieter Jacobus Meertens, de oprichter van de Bureaus voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde (nu het Meertens Instituut). Soms was de stroom aan bezoekers zo groot dat hij zei: 'Nu is het genoeg, mijn werk raakt niet gedaan!'. Mama antwoordde dan: 'Laat ze betalen!'

Dat wuifde papa natuurlijk weg. Hij zou nooit geldelijke winst willen halen uit wat voor hem het belangrijkste was: mensen helpen en raad geven door zijn kennis en ervaring met hen te delen. Papa werd af en toe benaderd door personen die meenden hun stamboom te kunnen 'bestellen'. Dergelijk werk weigerde hij altijd, vooral omdat sommigen onder hen wensten van edele afkomst te zijn, liefst nog van een Italiaanse prins of een Franse hertog. Papa kon die mensen beleefd de deur uit krijgen: 'Ik werk nooit op bestelling.' Hij had minachting voor de zwendelaars die uit financieel gewin dergelijk vals werk afleverden."

'Ex Libris' van Jan Lindemans. Een 'ex libris' is een stempel of gedrukt blaadje dat als eigendomsmerk in elk waardevol boek werd aangebracht.

Erkenning en waardering

Waardering bleef hem dan ook niet onthouden. Zijn verdienste wordt in ruime kring erkend. Hij ontving zelfs diverse eretekens van de Belgische regering.

Op de dressoirkast pikt Mevrouw Lindemans een velletje op. Gerard Walschap publiceerde in 1963 in De Standaard een Open brief voor de 75ste verjaardag van zijn goede vriend Jan Lindemans. Mevrouw Lindemans staat op, strekt de rug en leest luidop, met dialecttoon, voor hoe Walschap zijn vriend typeerde:

*Beste Vriend,
vijfenzeventig keren verjaren is een dodelijke ziekte, maar ge kunt daar nijn oud mee worden en dan is dat zo erg niet. Weet ge wat voor mij erg is? U ne gelukkige verjaardag moeten wensen lost de gazet. Niet eens meer in de akademie uw pardessus voor u kunnen openhouden en als ge hem aanhadt u eens bij de schouders schurren dat ge rezekens gremelde, zo kontent weg. Ge spraakt dan mijn voornaam uit, stil en met goedheid en dat was mijn geluk. (...)*

De wereld is groot, ze loopt vol volk, het is overal verschillig, ge kunt aan dien bazaar dikwijls niet uit, maar ge kunt er de sleuter van vinden zonder van huis te gaan en dat is u toebedeeld. Gij hebt het menselijke gemeten en gewogen in Brabants heden en verleden. Dat heeft u wijs gemaakt, wijd goed en principaal bescheiden gelijk alleen de mensen van waarde zijn. (...) Gij hebt niks anders dan eigen werk gegeven, werk dat nog niemand had gedaan (...).

Dat Jan Lindemans zeer gewaardeerd werd om zijn kennis, blijkt ook uit de vele organisaties waar hij actief lid van was. Hij zetelde in de Verbeteringsraad voor het Landbouwonderwijs en de Nationale Commissie voor de verfraaiing van het Landleven. Hij was lid van de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie, de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde, de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen in Brabant en de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde in Leiden.

Hoe veel wetenschappelijke werken Jan Lindemans ook geschreven heeft, één ding deed hij niet graag: brieven schrijven.

"Twee zussen en een broer waren missionaris in de Filippijnen, en toch was het altijd

moeder die hen schreef. Toen ze vader vroeg om ook eens te schrijven, had hij een uitvlucht klaar: 'Maar dat doet véél meer plezier als de schoonzus schrijft!'"

Jan Lindemans maakte ook de Wereldoorlogen mee. Tijdens WO I woonde hij in het door de Duitsers bezette Opwijk. Vlot Duits sprekend, trad hij op als tolk. Op een dag veroorzaakte een misverstand een conflict tussen een groep dorpingen en enkele Duitsers. Die dreigden er mee de burgers dood te schieten. Gelukkig was een boer slim genoeg om 'meneer Jan' er bij te halen. De inderhaast opgetrommelde Jan legde het misverstand uit, de Duitsers saluerden naar hem en trokken verder.

Ook tijdens WO II werd Jan Lindemans in Laken met de Duitse bezetter geconfronteerd, en kwam in een paar delicate situaties terecht.

"Op het schoolterrein waren vaak Duitsers, die zich amuseerden of sliepen op het gras. De hoofdhovenier van de school, erg anti-Duits, had eens een Engelse parachutist verstoep in zijn bureau op het instituut. Toen papa er achter kwam, reageerde hij boos: 'Waar zijn uw gedachten, ge gaat heel de school in diskrediet brengen, en mij eerst, want ik ben verantwoordelijk!'"

Onder de oorlog was mijn vader trouwens al redelijk doof; en hoorapparaten bestonden toen nog niet. Daardoor kwam hij op een dag in een hachelijke situatie terecht! Iedere woensdagvoormiddag ging hij naar Gent, waar hij lector was aan de Rijks-landbouwhogeschool, en in de namiddag vergaderde de Koninklijke Academie voor Taal en Letterkunde. Op een woensdagavond zagen we hem vanaf de tramhalte naar huis stappen over het schoolterrein. Van tussen de bomen verscheen ineens een Duitser met geweer. Dat is raar, hoor, als je een geweer gericht ziet op je vader. Maar mijn dove vader hoorde hem geen 'Halt!' roepen en stapte verder. De soldaat liep rond en kwam zo vóór mijn vader te staan. Papa stak zijn armen in de lucht en antwoordde dat hij hier woonde. De Duitser verontschuldigde zich en vertrok."

Zijn doofheid durfde hij trouwens wel eens selectief uit te spelen:

"Hij had eens een uitnodiging geweigerd om een lezing te geven op een taalkundig congres in Uppsala. Mama, tuk op een reisje, drong aan om toch af te reizen: 'Jan, laat ons toch gaan naar Uppsala. Toch interessant, en ge kunt er uw collega's zien!'. Waarop hij antwoordde: 'Allez, gij altijd met uw hupsasa, wat moet ge eigenlijk hebben?' Hij wist het verdorie goed genoeg, maar wou simpelweg thuisblijven: hij hield van zijn rust en die trip zou een breuk geweest zijn in zijn regelmatig, methodisch bestaan. Maar net door die methodische aanpak heeft hij zoveel werk kunnen verzetten.

Zonder dat iemand iets vroeg, kon hij aan tafel ook zomaar vragen: weten jullie waar dat woord vandaag komt? Het Latijn, het Grieks, een vervorming uit het Duits, het Fries of het middel-Nederlands. Wat er in zijn hoofd zat! Een hele begaafde man."

Niet alleen een begaafd man, maar ook ecologist 'avant la lettre' zo blijkt:

"Als we een karamel kregen en we gooiden het wikkeltje op de grond, dan kregen we er van langs. Er waren ook bomen op het terrein die hij speciaal in het oog hield, waar we niet in mochten klimmen, omdat we die konden beschadigen.

Toen hij op pensioen was, en mijn ouders verhuisd waren naar een huis in de buurt, startten de voorbereidingen voor Expo '58. Het hele schoolterrein werd weggeveegd: de directeurswoning, de orangerie, het kasteel, de magnifieke door kastanjes omzoomde dreef als toegang naar kasteel. Alles moest weg. Mijn vader ging vaak kijken; het moet een steek door zijn hart zijn geweest, die vernielzucht. Vooral het vellen van die majestueuze bomen!

Er stond een vierhonderd jaar oude sequoia die de volgende ochtend om 8 uur zou gekapt worden. Mijn vader was vastberaden de boom te beschermen! Maar toen hij de volgende dag om kwart voor acht aankwam, was de boom al geveld. Die slimmeriken waren vroeg gekomen om ambras met hem te vermijden. Door zijn strijd om behoud van landschap en natuur, zou hij nu zeker groene sympathieën hebben."

Kortom, deze bondige woorden illustreren dat Jan Lindemans een aanzienlijke invloed en voorbeeldfunctie had: door zijn stichtende onderwijsmethoden, door zijn wetenschappelijke bestudering van de Vlaamse plaats- en persoonsnamen toen die studie nog in de kinderschoenen stond. Puttend uit zijn eigen rijke onderzoekservaring wees hij volgende generaties onderzoekers de weg. Ook bij Rausa maken we dankbaar gebruik van zijn noeste pionierswerk! Bezoekers van de erfgoedkelder kunnen grasduinen in een 50-tal bundels van Jan Lindemans!

Bart Caulier

Ter voorbereiding op het gesprek, schreef Mevrouw Lindemans nog een rits anagrammen neer: Leon Krakkeput, Kees Knabert, Beb Kantekrak, Peer Siktak, Elooi Gerdt en Sep Gerlaks. Kan u het beroep van deze personen raden, beste lezer? Denk wel, dit is een puzzel met beroepen daterend uit begin 20ste eeuw.

Oplissing anagrammen: Leon Krakkeput = Loodgieter; Sep Gerlaks = Spekslager; Peer Siktak = Pasterbakker; Elooi Gerdt = bakker; Beb Kantekrak = Banketbakker; Kees Knabert = Steen- = Katoenplukker; Kees Knabert = Steen- = Katoenplukker; Leon Krakkeput = Loodgieter; Sep Gerlaks = Spekslager.

Rare jongens, die Bourgondiërs (deel II)

In deel 1 schetste Willy De Smedt ons hoe het oude koninkrijk Bourgondië, het graafschap Vlaanderen, het Hertogdom Brabant en enkele andere gebieden in de helft van de veertiende eeuw samensmolten tot een machtige staat die twee eeuwen lang een voortrekkersrol zou spelen in het West-Europese politieke toneel. Dankzij de uitleg van Willy, konden wij tijdens de meeslepende uiteenzetting Bart Van Loo ook gemakkelijk de lotgevallen volgen van Filips de Stoute, Jan Zonder Vrees, Filips de Goede, Karel de Stoute, Maria van Bourgondië, Filips de Schone en uiteindelijk ook de roemruchte Karel V.

In dit korte deel 2 (noem het gerust een 'nabeschouwing') begint Willy De Smedt met een 'uchronie', een alternatieve geschiedschrijving, nog het eenvoudigst te vergelijken met een 'wat als-verhaal'.

Laat ons even terugkeren naar de bossen van Wijnendale, naar 17 maart 1482 en daar de geschiedenis een andere richting insturen. Opgelet beste lezer, hier laten wij ons even gaan.

Maria's paard is pal naast haar neergesmaakt en ligt er te reutelen met twee gebroken voorpoten maar wordt uit zijn lijden verlost door een lanssteek pal door zijn hart. Zijzelf ligt beduusd en beneveld te stamelen, happend naar adem, half en half ondergedompeld in het koude water, kermend en overal gekneusd, haar linker wenkbrauw gekloven en hevig bloedend. Blijkbaar is zij ook ernstig in haar onderlichaam verwond want haar jachtkleed oogt verzadigd van zwart-rood bloed. Een bleke en handenwringende Filips van Cleef zit op zijn knieën naast haar en probeert haar recht te helpen. Een toesnellende chirurgijn kan alleen maar, tot eenieders opluchting, vaststellen dat Maria niet levensbedreigend gewond is. Een vluchtig onderzoek bewaarheidt echter zijn vrees; zij heeft ter plekke een miskraam gekregen... Ze wordt in allerijl naar het Prinsenhof gebracht waar een panikerende Maximiliaan komt toegesnel. Maar al na een maand is zij aan de beterhand en kan zij al de Staten-Generaal voorzitten.

Maria die in het woud van Wijnendale de Dood in de ogen heeft gekeken, is wel totaal veranderd. Tegenover de leden van de Staten-Generaal is zij minder arrogant, ja veel toeschietelijker geworden en is ze zelfs tot verregaande concessies bereid. Haar echtgenoot Maximiliaan heeft geen partij aan haar en verblijft dan maar meestentijds in Wenen. In nog geen decade levert haar nieuwe beleid vruchten op en tal van hervormingen leiden tot voorspoed en tot een zeer welvarende regio waar Brugge opnieuw opbloeit tot het Venetië van het noorden en

waar Gent op geregelde tijdstippen stokebrand speelt. Zelfs op het platteland waar boeren en vrije lijfeigenen nog samen mét en áls hun beesten leven, maken de levensvoorwaarden een kwantumsprong ten goede. Kortom, het gaat goed met de Nederlanden.

In 1493 overlijdt haar schoonvader en echtgenoot Maximiliaan wordt de facto koning van het Heilige Roomse Rijk. Pas in 1508 werd hij officieel door paus Julius II tot keizer gekroond. Maximiliaan vertoeft nu voortdurend in Wenen terwijl Maria in Brugge haar handen vol heeft aan de opvoeding van haar twee kinderen. Kleine kinderen worden uiteraard groot en samen met Maximiliaan slaagt zij er in voor hen beiden een goed huwelijk te arrangeren, een dubbelhuwelijk met de kinderen van de Spaanse katholieke koningen. In oktober 1496 trouwt Filips in Lier met Juana de Castilla y Aragón. Het jaar daarop in april 1497 trouwt Margaretha in Burgos met de Spaanse troonopvolger, Juan de Castilla y Aragón. Margaretha keert al in 1500 terug naar Gent. Haar jonge bruidegom is onverwachts gestorven en haar kindje, postuum geboren, heeft niet lang geleefd.

Ook de mooie Filips overlijdt onverwachts in Burgos in 1506. Zijn echtgenote, Joana, wordt waanzinnig en men sluit haar op in het klooster van Tordesillas. De postuum geboren Catharina deelt de collocatie van haar moeder. De vijf andere kleinkinderen, Eleonora, Karel, Isabella, Ferdinand en Maria worden daarentegen in een open geest en breeddenkend opgevoed. Op 24 februari 1518, op zijn achttiende verjaardag, wordt de troonopvolger Karel meerderjarig verklaard door de Staten-Generaal en een maand nadien scheept hij in om in Madrid zijn troon te gaan opeisen. Wanneer zijn grootvader Maximiliaan overlijdt in 1519 wordt hij door de keurvorsten van het Heilige Roomse Rijk benoemd tot keizer. Eén voorwaarde, hij moet de noordelijke Nederlanden, het gebied over de grote Rivieren (IJssel, Waal, Nederrijn, Lek en Maas) een onafhankelijk statuut geven. Wat derhalve ook gebeurt. Zijn grootmoeder Maria heeft in februari 1528 net haar drieënzeventigste verjaardag gevierd wanneer ze plots ziek wordt en al drie weken later in het Prinsenhof in Brugge naar haar Maker terugkeert.

Op zijn dertigste is Karel V op het toppunt van zijn macht gekomen en heerser geworden van een wereldrijk 'waar de zon nooit onder gaat'. Hij is nog maar een paar weken voor zijn achtenvijftigste verjaardag verwijderd wanneer een hartaanval hem velt in het paleis in Madrid. Zijn broer Ferdinand wordt de nieuwe keizer van het Heilige Roomse Rijk. De scheiding tussen de Spaanse Nederlanden en het Heilige Roomse Rijk is hiermee een feit. Zijn zoon Filips volgt hem in de zuidelijke Nederlanden en in Spanje op als Filips II. Maar hij heeft niet de bekwaamheid noch het charisma

van zijn vader geërfd. Vanaf dat ogenblik gaat het stilaan bergaf met de Nederlanden. De ironie van het lot wil dat in 1716, na de Spaanse Successieoorlog, de Nederlanden onder het gezag komen van de Oostenrijkse Habsburgers, de nazaten van Ferdinand, de broer van Keizer Karel. "Het kan verkeren", zei Gerbrand Adriaenszoon Bredero.

Tot zover mijn herschrijven van de geschiedenis. Ware het niet mooi geweest? Het heeft niet mogen zijn. Het heeft de Bourgondiërs dan ook niet meegezeten. De bloedlijn van de eerste hertog Filips de Stoute heeft de ene na de andere tegenslag gekend: Jan zonder Vrees werd vermoord op aansturen van zijn neef, de dauphin van Frankrijk, Karel de Stoute kwam om in Nancy. Dan was er het dodelijk jachtongeval van dochter Maria in Wijnendale, het vroegtijdig overlijden van erfprins Juan de Castilla (de echtgenoot van kleindochter Margaretha) en de schielijke dood (de moord op?) van kleinzoon Filips, gevolgd door de verkeerde beslissingen en de kortzichtigheid van Karel V, die tot een splitsing tussen de Spaanse en de Habsburgse Nederlanden hebben geleid en die tevens aanzet zijn geweest voor de Tachtigjarige oorlog onder Filips II met de gekende excessen in de Nederlanden. Als klap op de vuurpijl het krachteloze en kortzichtige bestuur van de opvolgers van Filips II die maakten dat in het begin van de 18de eeuw de Spaanse Nederlanden in het bezit van Oostenrijkse Habsburgers zijn gekomen. Koning Jean heeft ooit in een vlaag van woede zijn zoon Filips, de eerste hertog vervloekt. Is deze bezwering dan toch uitgekomen?

Willy De Smedt

Vlaams wandtapijt uit de late 16de eeuw, jachttafereel met op de achtergrond het kasteel op de Koudenberg en centraal Karel V

Bravo!!!

Hoe vaak moeten we het met lede ogen aanschouwen, hoe dikwijls zien wij prachtige gebouwen bezwijken onder de mokerslagen van de sloophamer, hoe desolaat is de ruimte die ontstaat na zo'n aanslag op het landschap? Maar het kan ook anders. Er zijn immers eigenaars met een hart voor waardevolle monumenten, die bij de renovatie van hun pand resoluut kiezen voor het bewaren van hun landschappelijk waardevolle eigendom. Dit mogen wij bijvoorbeeld vandaag meemaken op het Pamelse kerkplein. De noordzijde van dit plein is een mooi voorbeeld van harmonische architectuur, te beginnen met de stijlvolle woning van dokter De Beenhouwer (nu de familie Buyse-Borremans), de prachtige neogotische kerk en pastorie, de passende gevel van de parochiezaal en ... de woning van wijlen koster Arthur Strens. Deze woning werd enkele jaren geleden aangekocht door het echtpaar Lutgart Uyttenhove en Wim Van Snick. Zij namen de lovenswaardige beslissing om bij de renovatie van dit pand de decoratieve gevel te bewaren, zodat het dorpszicht ongeschonden blijft. Van Erfgoed Rausa krijgen Lutgart en Wim alvast een dankbaar applaus!

Op de website van Hubert De Bolle lezen we dat koster Arthur Strens (1882-1972) zijn woning bouwde in 1916. Tien jaar later zou hij rechts van het huis een kruidenierswinkel aanbouwen (waar nu het schoonheidsinstituut van Lutgart is gevestigd).

Op de foto hiernaast, een oude 'postkaart' (mooi ingekleurd door Dirk Praet), is van de bijbouw nog geen spoor. Wij vermoeden dus dat de fotograaf hier zijn driepikkel rond 1920 heeft opgesteld. De Ledebergse heuvel ligt nog onbebouwd te pronken in de achtergrond.

Wij weten niet wie de mensen op de voorgrond zijn, ze zullen het ons ook niet meer kunnen melden. Maar dat zij mee hebben gezorgd voor een nostalgisch plaatje, is ook al een verdienste.

Rausakalender 2022

Bij de gratie van 'de maatregelen', mag de erfgoedliefhebber in 2022 dit van ons verwachten:

Januari

8/1: Nieuwjaarsopendeur, erfgoedkelder

20/1: FILM, 'Storm over het Pajottenland',
schouwburg GC Het Koesthuis

Februari

5/2: opendeur- stamboombabbel, erfgoedkelder

6/2: Ontmoetingsmoment voor Rausamedewerkers

Maart

5/3: opendeur- stamboombabbel, erfgoedkelder

22/3 lezing Erik Bauwens over E. Anseele

April

2/4: opendeur- stamboombabbel, erfgoedkelder

24/4: Erfgoeddag

Mei

7/5: opendeur- stamboombabbel, erfgoedkelder

Juni

4/6: opendeur- stamboombabbel, erfgoedkelder

Augustus

6/8: opendeur- stamboombabbel, erfgoedkelder

September

3/9: opendeur- stamboombabbel, erfgoedkelder

11/9: Open Monumentendag: 'Schatten op de pastoriezolder'

Oktober

1/10: opendeur- stamboombabbel, erfgoedkelder

November

1/11: Reveil, begraafplaats Strijtem

5/11: opendeur- stamboombabbel, erfgoedkelder

December

3/12: opendeur- stamboombabbel, erfgoedkelder

En verder: een lezing in mei en oktober, 6 nummers van het tijdschrift Rausa, 2 grote publicaties, 2 algemene vergaderingen, 5 bestuursvergaderingen, 6 sessies Gemeentelijk Archief, en andere projecten die zich ongetwijfeld nog aandienen.